

Sisäministeriö

Poliisihallituksen lausunto ehdotuksesta poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta

1 Sisäministeriön lausuntopyyntö

Sisäministeriö on pyytänyt Poliisihallituksen lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi poliisilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain sekä Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Maahanmuuttoviraston soveltaman vastaavien lakien tai säännösten muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan mainittuun lainsäädäntöön muun muassa seuraavia muutoksia. Poliisilaissa ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa säädettyjä tiedonsaanti- ja tietojen luovutussäännöksiä muutettaisiin siten, että ne mahdollistaisivat nykyistä paremmin poliisin tietojenvaihdon muiden viranomaisten kanssa muun muassa rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Laeissa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja salassapitosääntelyn estämättä sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Poliisilaissa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja tilanteissa, joissa se olisi tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietoja voitaisiin luovuttaa viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavan yhteisön lisäksi myös yksityisille taholle laissa säädetyin edellytyksin.

Poliisilakiin ehdotetaan lisättäväksi myös nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta kriittiseen infrastruktuuriin liittyville kriittisille toimijoille. Poliisilain sääntelyä tiedonsaannista yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä täsmennettäisiin muun muassa siten, että tiedonsaanti olisi mahdollista henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi sekä pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Poliisilaissa säädettäisiin uutena säännöksenä poliisin mahdollisuudesta saada tietyin edellytyksin henkilön läsnäolotieto yksittäisessä tapauksessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta. Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaantioikeuksia ja tietojen luovuttamista koskevaan sääntelyyn tehtäisiin vastaavat muutokset siltä osin kuin muutokset liittyvät Rajavartiolaitoksen ja Tullin lakisääteisiin tehtäviin. Maahanmuuttovirastolle lisättäisiin oikeus saada tieto etsintäkuulutuksista, jotka koskevat kiinniottoa, vangitsemista tai pidättämistä, sekä oikeus luovuttaa poliisille oma-aloitteisesti tieto etsintäkuulutetun henkilön läsnäolosta. Lainsäädäntö yhteensovitettaisiin yleislainsäädännön kanssa muun muassa luopumalla teknisten käyttöyhteyksien sääntelystä.

2 Poliisihallituksen lausunto

2.1 Taustaa

Poliisin tiedonvaihdon keskeisin ongelma on liittynyt poliisihallinnon ja sosiaali- ja terveysalan hallinnon väliseen tiedonvaihtoon. Poliisihallitus pitää tärkeänä, että näiden alojen välisiin tiedonvaihdon haasteisiin löydetään tarkoituksenmukaiset ja juridisesti kestävät ratkaisut. Osaksi kyseisiä ratkaisuja esitetään tässä lainsäädäntötyössä, kun taas osaksi näiden ratkaisujen valmistelu toteutetaan sosiaali- ja terveysministeriön johdolla valmisteltavassa hankkeessa.

Poliisihallituksesta on ollut kaksi jäsentä poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamista valmistelevassa työryhmässä. Poliisihallitus kannattaa esitystä, ja pitää ehdotettuja muutoksia erittäin tärkeinä poliisin toimintaedellytysten turvaamiseksi. Siltä osin, kun esityksessä on vielä hieman kehitettävää, Poliisihallitus esittää lausuntonaan seuraavaa.

2.2 Poliisilakiin ehdotettavat muutokset

4 luku 3 §

Ehdotettu tiedonsaantioikeus *henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi* on erityisesti vallitsevassa toiminta- ja turvallisuusympäristössä hyvin tärkeä, mutta *välittömästi* -kriteeri asettaa tiedonsaantikynnyksen edelleen liian korkeaksi. Rikostorjunnallisessa tarkoituksessa (erityisesti rikoksen ennalta estäminen) tiedonsaantioikeutta esitetään jo huomattavasti aikaisemmassa vaiheessa sovellettavaksi. Poliisihallitus ehdottaa, että *välittömästi* -kriteeri poistettaisiin. Näin tiedonsaantioikeutta koskeva säännös soveltuisi tapaukseen, jossa poliisi epäilee tai jopa tietää henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran tapahtuvan, mutta tiedossa ei ole tapahtuuko se välittömästi tai esimerkiksi myöhemmin taikka asteittain.

4 luku 5 §

Suomen sisäisen turvallisuuden kannalta olisi tärkeää, että kohdassa 1 mainittaisiin rikoksen selvittämisen ja paljastamisen lisäksi myös *rikoksen (ennalta) estäminen*. Tiedonsaanti esimerkiksi törkeiden väkivaltarikosten estämisessä on eräänlaista sisäisen turvallisuuden suojaamista, jolla voi olla yhteiskunnallisesti erittäinkin painavaa merkitystä.

Eräissä tapauksissa tieto henkilön läsnäolosta ei ole ns. oikea tieto rikoksen selvittämiseksi eli se tieto, jolla rikos selvitetään. Tämän tiedon sijaan poliisi saattaa tarvita esimerkiksi valvontakameratallenteita, josta tuntematon rikoksesta epäilty henkilö voidaan tunnistaa. On huomioitava, että kameratallenne ei paljasta henkilön terveydenhuollon asiakastietoja välttämättä edes sen vertaa, taikka ainakaan sen enempää, kuin tieto tietyn henkilön läsnäolosta. Tämä on sidoksissa siihen, onko valvontakameratallenteella

esiintyvä henkilö terveydenhuollon asiakas, vaiko ei. Poliisihallituksen mukaan säännöksen tulisi kattaa myös valvontakameratallennepyynnöt, ja tämä saattaa edellyttää vielä kirjausta hallituksen esityksen perusteluihin.

Poliisihallituksen mukaan olisi perusteltua, että säännöksessä tarkoitetuissa tilanteissa palveluntarjoaja voisi luovuttaa myös henkilön tavoittamiseksi tarvittavia yhteys- ja muita sellaisia tietoja, jotka eivät liity hoitosuhteeseen. Kyse olisi tilanteista, joissa tiedot voivat olla merkityksellisiä esimerkiksi henkilön tavoittamisen tai rikoksen selvittämisen kannalta. Poliisitoiminnan kannalta olisi lisäksi hyödyllistä, että myös esimerkiksi mahdolliseen saattajaan liittyvät tiedot tai vastaavat voitaisiin luovuttaa poliisille. Nämä tiedot eivät Poliisihallituksen käsityksen mukaan välttämättä edes ole terveydenhuollon asiakastietoja, tai mikäli ovat, niiden antaminen ei rajoittaisi terveydenhuollon asiakkaan tietojen salassapitosuojaa annettavan läsnäolotiedon rinnalla.

Terveydenhuollon tietojärjestelmiin kohdistuvista rikoksista

Terveydenhuollon tietojärjestelmiin on kohdistunut urkintaa sekä tietomurtoja. Tässä yhteydessä poliisin tulisi voida käsitellä terveydenhuollon asiakassuhteisiin liittyvää tietoa, jotta rikoksen uhrien oikeudet toteutuvat. Erityisesti potilastietoihin kohdistuvien väärinkäytösten suhteen on mahdollista, ettei asianomistaja tule tietoiseksi hänen tietoihin kohdistuneesta rikoksesta, ellei poliisi saa tietoja hävinneistä potilastiedoista ja terveydenhuollon asiakkuudesta. Tämänkaltaiset rikokset kohdistuvat arkaluonteisiin potilastietoihin ja on tärkeää varmistaa, että rikoksen uhrilla on tieto epäilyistä rikoksesta ja oikeus vaatia rangaistusta sekä korvauksia kokemastaan vahingosta.

7 luku 2 §

Ehdotetussa säännöksessä käytetään termiä *estäminen*, kun muualla lakiehdotuksessa estämisen termiä ehdotetaan muutettavaksi muotoon *ennalta estäminen*. Ehdotetussa säännöksessä puhutaan kylläkin rikosten ohella tapahtumista ja vahingoista, mutta Poliisihallitus saattaa mahdollisen terminologisen epäyhteneväisyyden lainvalmistelijan tietoon.

Ehdotetussa säännöksessä käytetään termiä *yksittäistapauksessa*. Poliisilla on esimerkiksi tarve toimittaa pelastusviranomaisille tietoja palonsyyn tutkinnassa, ja ottaen huomioon pelastusviranomaisen tehtävä (tässä yhteydessä pelastustoiminnan kehittäminen) luovutusperuste on olemassa. Tämä *yksittäistapaus* on olemassa lain soveltajan näkemyksen mukaan tulevaisuudessa joka tapauksessa, mutta kun huomioidaan tulipalojen määrä (vuosittain tuhansia) *yksittäistapauksessa* -edellytys saattaa estää yhtenäisen luovutuksen poliisin keskushallinnosta pelastusalan keskushallintoon. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan *yksittäistapauksessa* -edellytyksen tulisi mahdollistaa myös edellä mainitun kaltaiset yhtenäiset luovutukset, kunhan jokaisen *yksittäisen* luovutettavan tiedon tiedonluovutusoikeus on olemassa.

Poliisihallitus esittää soveltamisalan laajentamista huomattavaa omaisuus- tai varallisuusvahinkoa koskevaan edellytykseen. Ehdotettu huomattava ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahinko voi rajata liiaksi tiedon luovuttamista tilanteissa, joissa henkilön

tiedetään aiemman toiminnan perusteella syyllistyvän lukuisiin perusmuotoisiin omaisuusrikoksiin, mutta yksittäistapauksessa ei voida puhua huomattavasta vahingosta. Esimerkiksi myymälävarkauksien ja näpistysten määrä on viime vuosina voimakkaasti kasvanut ja Kaupan liiton mukaan suurimmat vahingot aiheutuvat samojen henkilöiden ammattimaisesti tekemistä, suunnitelmallisista ja toistuvista teoista. Näissä tilanteissa tietojen oma-aloitteisella luovuttamisella voitaisiin merkittävästi ennalta estää myymälävarkauksia ja syntyviä vahinkoja. Luovutettavat tiedot koskisivat omaisuus- ja varallisuusvahinkoja aiheuttaneita ja aiheuttavia henkilöitä, eli rikoksesta epäiltyjä. Vaihtoehtoisesti erittäin tärkeä yksityinen etu -edellytystä tulisi arvioida koko kaupan alan yhtenäisesti kattavaksi. Kaupan liitto on julkisuudessa kertonut, että myymälävarkaudet ja niiden torjunta kustantavat kaupan alalle miljardia euroa vuodessa. Esityksen perusteluihin voisi tuoda ainakin esimerkinomaisesti, että huomattavaksi vahingoksi voidaan katsoa silloin myös tilanne, joka kattaa lukuisia pienempiä vahinkoja.

Poliisin näkökulmasta haastavia tulkintatilanteita liittyy myös erilaisiin lausuntoprosesseihin, joissa poliisia pyydetään antamaan lausunto hallussaan olevien tietojen pohjalta. Lausuntojen osalta haasteita liittyy esimerkiksi tilanteisiin, joissa Maahanmuuttovirasto tarvitsee poliisilta tukea hyväksikäytön tunnistamiseen taikka pyytää arvioimaan eli lausumaan siitä, katsotaanko henkilön aiheuttavan uhkaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Lausuntoprosessin suhdetta oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen ei edellä mainitusta viittauksesta huolimatta tarkemmin käsitellä. Tämä tulisi näkyä vähintään esityksen perusteluissa.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan tietoja voidaan luovuttaa oma-aloitteisesti vain, jos tiedot vastaanottavalle viranomaiselle on laissa säädetty oikeus käsitellä luovutuksen kohteena olevia tietoja ja tietojen luovuttamiselle ei ole säädetty muuta menettelyä. Oma-aloitteisella tietojen luovutuksella ei voida esimerkiksi korvata muualla lainsäädännössä säädettyä menettelyä, kuten lausuntomenettelyä. Tämä tulisi näkyä vähintään esityksen perusteluissa.

Ehdotuksessa oma-aloitteisella tietojen luovuttamisella mahdollistettaisiin järjestäytyneitä rikollisuutta koskevien tietojen luovuttaminen hallinnollisen rikostorjunnan tarkoitukseen laajemmin, kuin kyseisiä tietoja voidaan käsitellä poliisin lupa-asioissa. Kun esityksessä laissa on tarkoitus säätää rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen liittyvien henkilötietojen luovuttamisesta myös lupa-asioissa, olisi poliisin henkilötietolain 14 §:n 2 momentti vastaavalla tavalla muutettava.

Poliisihallitus nostaa lisäksi esille, ettei esitysluonnoksessa ole käsitelty rikosasioiden tietosuojadirektiivin johdantokappaleen 22 sisältöä, jonka mukaan *tietojenluovutuspyyntö olisi aina tehtävä kirjallisesti, se olisi perusteltava, sen olisi oltava tilapäinen ja se ei saisi koskea koko rekisteriä tai johtaa rekisterien yhteen liittämiseen*. Tätä olisi jatkovalmistelussa arvioitava erityisesti suhteessa tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen nähden.

Poliisin rekisteriin talletettujen henkilötietojen luovuttamisesta voidaan säätää myös muussa laissa. Poliisihallitus ehdottaa säännöksen muokkaamista muotoon *Poliisin re-*

kisteriin talletettujen tietojen käyttämisestä ja luovuttamisesta säädetään lisäksi henkilö-tietojen käsittelystä poliisitoimissa annetussa laissa tai muussa laissa. Poliisin toimialan osalta tällaisia säädöksiä voivat olla esimerkiksi laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttopoliisissa (615/2020) ja laki hätäkeskustoiminnasta (692/2010). Lisäksi poliisin rekisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta säädetään yleislaeissa, kuten esimerkiksi rikosasioiden tietosuojalaissa (1054/2018).

7 luku 6 §

Säännös, joka sisältää viittaussäännöksen tietojen luovuttamisesta, ehdotetaan kumottavaksi. Ehdotetun 6 §:n kumoamisen vuoksi Poliisihallitus esittää täsmennettäväksi 2 §:n 1 momentin kirjausta seuraavasti: Tietojen luovuttamisesta *ja rekisterien käyttämisestä* turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen *turvallisuusselvityslaissa* (726/2014).

2.3 Poliisin henkilötietolakiin ehdotettavat muutokset

22 §

Henkilötietojen käsittelyä koskevien sopimusten mukaisesti THL toimittaa tutkimusten päätteeksi lausunnon ja muut tutkimukseen liittyvät asiakirjat tutkimusta pyytäneelle viranomaiselle eli poliisille. Nykyisellään sopimukset pitävät sisällään kirjauksen, jonka mukaisesti julkisuuslain ja tietosuojalainsäädännön nojalla tehty asiakirja- ja tietopyynnöt ohjataan Poliisihallitukselle. Siltä osin kuin asiakirja- tai tietopyyntö koskee tutkimustarkoitukseen käytettävää aineistoa, THL vastaa kyseiseen pyyntöön sovellettavan lainsäädännön mukaisesti. Mikäli THL hyväksyisi esitetyn asiakirja- tai tietopyynnön, varmistaa se lisäksi Poliisihallituksen näkemyksen. Poliisihallitus voi perustelluista syistä evätä tutkimuspyynnön tai rajoittaa luovutettavaa tietoa aineistoa. Poliisihallitus pitää tärkeänä kirjata vastaava menettelyvelvoite jatkossa lakiin.

Poliisihallitus ehdottaa, että lakiin kirjattaisiin lapseen kohdistuneen seksuaali- ja pahoinpitelyrikkoksen selvittämisen järjestämisestä annettua lakia (1009/2008) vastaava kirjaus, jonka 1 §:n mukaan Lasten oikeuspsykiatrian ja -psykiatrian yksiköt antavat virka-apua poliisille, syyttäjälle ja tuomioistuimille lapseen kohdistuneiden seksuaali- ja väkivaltariikosten selvittämiseksi ja haitan arvioimiseksi. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi lapsen seksuaalisen hyväksikäytön selvittämisen järjestämisestä (HE 126/2008 vp), s. 11 täsmennetään, että kun kyseessä on poliisille annettu virka-apu, lausuntopyynnön mukana tuleva materiaali ja muu tutkimusyksikön asian selvittämiseksi hankkima selvitys ovat poliisin asiakirjoja. THL:n lakisääteisten tutkimustarkoitukseen kerättyjen tietojen osalta Poliisihallitus esittää nimenomaista säännöstä, jonka mukaisesti poliisista saatujen tietojen luovuttaminen tutkimustarkoituksiin edellyttää rekisterinpitäjän (Poliisihallitus) suostumusta. Vastaava nimenomainen säännös on sisällytetty esimerkiksi Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutista annetun lain (1139/2007) 4 b §:ään, jonka 2 momentin mukaisesti Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti saa, sen lisäksi mitä julkisuuslain 28 §:ssä säädetään, luovuttaa esitutkintaviranomaiselta saatuja henkilötietoja vain tiedot luovuttaneen viranomaisen suostumuksella.

32 § 1 momentti

Poliisihallitus näkee tärkeänä, että lainsäädännöstä käy edelleen yksiselitteisesti ilmi, mikä taho voi kussakin tilanteessa päättää tietojen vastaanottamisesta ja luovuttamisesta. Poliisilain luovutustilanteissa kyse on tietojen luovuttamisesta yksittäistapauksessa ja tällaisesta tietojen luovuttamisesta säädetään poliisilaissa. Kun tietoja vastaanotetaan tai luovutetaan esimerkiksi sähköpostitse muussa kuin yksittäistapauksessa, tietojen vastaanottamisesta ja luovuttamisesta päättää rekisterinpitäjä. Poliisihallitus pitää tärkeänä, että vähintään pykälän perusteluihin kirjataan, ettei tarkoituksena ole muuttaa nykytilaa.

Poliisihallitus pitää voimassa olevaa 32 §:ää koskevaa päätöksentekovelvollisuutta tarpeellisenä säännöksenä, ja on tärkeää, että se säilytetään osana poliisin henkilötietolain henkilötietojen luovuttamista koskevia säännöksiä. Kyseissä pykälässä säädetään päätöksenteosta, joka koskee oikeutta luovuttaa poliisin henkilörekisterin tietoja tietojoukkoa tai teknisen käyttöyhteyden avulla sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeutta luovuttaa näillä keinoilla henkilötietoja poliisin tietojärjestelmään. Kyseessä olevan 32 §:n tarkoituksena on mm. linjata, että poliisiyksiköt eivät voi päättää tietojen luovuttamisesta, vaikka kyseessä olisi esimerkiksi heidän tutkintavastuulleen kuuluva asia, vaan tietojen luovuttamisesta päättää rekisterinpitäjä. Kyseissä kohdassa Poliisihallitukselle on lailla säädetty toimivalta ja poliisin henkilötietolaissa säädetty velvollisuus tehdä hallintolaissa (434/2003) tarkoitettu hallintopäätös, jotka ovat yleisesti käytössä julkishallinnossa tietojen luovutuksissa. Poliisihallitus pitää tärkeänä, että kyseistä kohtaa mahdollisuuksien mukaan täydennetään pykälää koskevissa perusteluissa.

2.4 Rajavartiolaitosta, Tullia ja Maahanmuuttovirastoa koskevat muutokset

Poliisihallitus kannattaa esitettäviä muutoksia, koska ne parantavat Suomen sisäistä turvallisuutta. Muutosten arvioidaan parantavan sisäisen turvallisuuden viranomaisten tiedonvaihtoa, sekä takaavan sujuvan ja tarkoituksenmukaisen hallinnollisen ja operatiivisen yhteistyön edellytykset.

Janne Paavola, Poliisijohtaja

Niina Uskali, Poliisiylitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 15.08.2025 klo 09:32. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Sisäministeriö

Tiedoksi

Poliisihallitus/Esikunta

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi